

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

Megjelenik minden kedden egy iven és az egyleti tagoknak ingyen küldetik meg.

Nem tagok egész évre 2 frttal fizethetnek elő, fél éves előfizetés el nem fogadtatik.

HIVATALOS

KÖZLÖNYE.

Pénz- és értékküldemények az

ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ,

a lap szellemi részét illető közlemények az

ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ

czimzendők.

A hirdetési díjszabályzatot lásd az utolsó lapon

Szerkesztő bizottság: elnök **Paget János**; Berde Áron, Szabó Sámuel, Szentgyörgyi József, Vörös Sándor, felelős szerkesztő: **Gamauf Vilmos.**

Tartalom: A déési kiállításról. V. Szabó Samu. — A vadászati adó és a ragadozó állatok. M. — Pávai Vajna Elek vándorgyűlési indítványai. — A szentgericezi szüretéről. T. Á. — Vándorgyűlési utóhangok. (N) — Hogy lehet megvédeni a szivatós kútat a befagyástól? — Értesítés a ragályos betegségekről. — Könyvismeretetés. f. — Vidéki gazdasági tudósítások: Felső-Rákos. — Üzleti heti szemle. — Piaczi árak. — Hirdetések.

A déési kiállításról.

V.

Az október 22-iki gyűlésen terjesztette elő munkálatát azon bizottság, mely a kiállításra beküldött gyümölcsök átvizsgálására és a nagy tenyésztésbe felveendő fajok megjelölésére volt kiküldve.

A tárlaton kiállított gyümölcs-gyűjtemények alapját négy Kolozsvárról érkezett küldemény képezte; név szerint: az erdélyi gazdasági egyleté, Csápó Sándorné-é (azon kert terményeiből, melyet Weress Ferencz telepitett), idősb Bodor Pálé és Brassai Józsefé. Csak ezek voltak alapos szakértelemmel megnevezve s a fajok számára nézve is annyira tekintélyesek, hogy tanulmány anyagául szorgálhattak.

A Besztercze-vidékiek szép gyűjteményeikkel otthon maradtak s oda helybe várták be, azt az egy pár tagot, kik hozzájuk ellátogathattak. Ama vidékről Déésen csak Fusz János kisebb rendű gyümölcs-csoportozatát láttuk bemutatva.

Tisza László mező-csáni nagy telepéről és Fekete Páltól megkésve érkezett nagyobb küldemények értékét, a bennök uralkodó név-zavar csökkentette.

Miként születnek a helyi gyümölcs-nevek: igen érdekes példáját láttuk itt a Déés és Besztercze vidéki küldemény közt. Több helyről volt ugyanis beküldve a Stettini piros alma (Török Bálint) bambergi név alatt. E név eredetének története a következő:

Mintegy 50 évvel ezelőtt Bamberg vidéki házaló kereskedők jártak Erdélyben, oltott (és oltatlan) gyümölcs csemetékét árulva nagyobb mennyiségben. Az általuk akkor terjesztett sokféle hitvány fajt elseperte az idő (vagy most is rágják az utódok) egyedül a stettini vált ki és maradt meg a sok közül, az árut hordozott kertészek lakhelyének nevére átkeresztelve.

Sőt e tény kiegészítésére-fel kell említenem, hogy az erdélyi száz gazdasági egylet hazai gyümölcs-fajtái közt olvasom a „grüne Bamberger“-nek nevezett almát, mely alkalmassint a mi Bánfi Pálunkkal azonos.

— A szakbizottság munkálatát következő jelentés kíséretében terjesztette elő.

* * *

Mélyen tisztelt kertészeti egyesület!

Alolítottak azon megbízatást nyervén, hogy „válasszuk ki az általános termesztésre ajánlható gyümölcsfajokat“, igyekeztünk e fontos megbízásunknak, az idő rövidségéhez képest megfelelni.

Előre bocsátjuk következő megjegyzéseinket:

— A mi ajánlatunk, a dolog természeténél fogva nem lehet absolut értékű. Az általunk felvett fajok nem fognak az ország minden vidékének viszonyaihoz egyformán illeni. Azonban

kétség kívül minden vidék fog e sorozatban többet-kevesebbet találni olyant, mely saját égalja alatt termesztésre méltó lesz.

Az általunk választott gyümölcs fajok főként Erdélynek valók s itt több éven keresztül folytatott kísérletek és tanulmány után kitünőknek bizonyultak. Ezek bizonyára a Királyhágon túl fekvő, az ittenihez hasonló hegyvölgyes, hűvösb, nedvesebb időjárással bíró vidékeken is sikerülni fognak.

A nagy magyar alföldi síkság részére, ez idő szerint, a Bereczki Máté által Mező-Kovácsházán tett kísérletek szolgálhatnak legbiztosabb útmutatóul.

Sokan lesznek, kik némely általuk kedvelt gyümölcs fajtát nem találják fel a mi jegyzékünkben. Sőt egész vidékek lesznek, kik az ott nagyban tenyésztett s fontos kereskedelmi cikket alkotó fajokat is hasztalan fogják keresni az ajánlottak közt. Ilyenek pl. az Alsó-Fehérmegyei gyógyi alma; Fogarasvidéki muntineszko; Kecskemét pogácsa almája, Szeremség szercsikája satb. Ezen fajok az illető vidékek gazdasági kincsei ugyan, de eddigi tapasztalataink szerint csak korlátolt területeken tartják meg teljesen jó tulajdonságaikat.

Figyelemmel voltunk arra is, hogy az ajánlatba hozott fajok külsejökre nézve is ajánlatosak, szemnek-szájnak kedvesek, ugynevezett piacos gyümölcsök legyenek.

A nagy gyümölcsűek általában védettebb helyet, jobb talajt kívánnak. Némely kényesebb fajnak törzse, nálunk kemény telek iránt érzékenynek mulatkozott; ezek csak koronába oltva tartósabbak.

Ezeket a maga helyén, bővebb megjegyzésekkel fogjuk kísélni.

A mi mostani munkánk csak csekély kezdet, melyet a jövő van hivatva fejleszteni, de egyszersmind alap, melyre az utánunk következőknek építeni kell.

Áldás hazánkra! szerencse és siker kísérrje fáradozásinkat! . .

Déesen 1879. október 22.

Szeremlei Lajos,
bizottsági elnök,
Szabó Sámuel,
előadó.

Weress Ferencz,
Szentgyörgyi Lajos,
Vályi Elek,
Ritter Gusztáv.

Az általános tenyésztésre ajánlt fajok alatt tehát azokat kell érteni, melyek általános kipróbálásra méltók. Az egyes vidékek faiskoláiban, fajfákon, ki kell próbálni őket s a melyek jól sikerülnek: bátran lehet ott nagyban tenyészteni.

A déési vándorgyűlés által elfogadott névsor magában foglal: 25 almát, 25 körtvét, 8 szilvát, 5 kajszi, 5 őszi barackot, 5 amarellát és meggyet s 3 cseresznyét. Ezuttal csak a pusztá névsort közöljük, minden megjegyzés nélkül.

1. Almák.

- a) Nyáriak: Ny. vajalma; piros asztrakáni.
b) Ősziak: Gravensteini; őszi piros Calvil; Danzigi szeges; Sándor czár; kék alma.
c) Téliek: Ponyik alma; Batul; szászpap alma; de Jonghe rózsza almája; Londoni peppin; Orange peppin; téli angol arany parmén; Stettini piros; Reinette musqué; R. ananász; R. Multhaupt kármin; R. kármelita; R. kanadai; R. angol kórodai; R. Baumann; R. Schönbrunni (Diel); R. nagy Kasseli; Bánfi Pál.

2. Körtvék.

a) Nyáriak: kis szegű körtve (apró muskotály); Juliusi esperes; zöld Magdolna; Stuttgarti kecskeör; Nyári pergamen; Ny. Kálmán körtve (torzsátlan); Vilmos körtve.

b) Ősziak: Vermillon d' en haut; erdei vajonc (fondant de bois); Bosc kobakja; Clairgeau; őszi szürke esperes; Anguolémi herczegnő; Diel vajkörtvéje; I. Napoleon; Doctor Capron.

c) Téliek. Pisztrang körtve; Colmar souverain; Hardenpont téli vajkörtvéje; Josephine des Malines; Liegel téli vajkörtvéje; Jaminette; Manna Colmar; Brüsseli pergamen (téli esperes); Bolvájlí körtve.

3. Szilvák.

Nagy zöld ringló; Althan ringloja; Sárga Mirabella; Victoria; olasz szilva; Kirke szilvája; besztercezi szilva; husos szilva.

4. Kajszi barackok.

Breda; korai hollandi; Ambrozia; D' Auvergne; Nancy.

5. Őszi barackok.

Korai bibor; Montrenil noir; Madleine rouge; IV. György király; Lindley.

6. Cseresznyék.

Májusi cseresznye; Marosszéki folyó cseresznye (gyókerhajtásról nemes); disznódi fűszeres.

7. Amarellák, meggyek.

Korai piros amarella; Hortenzia királyné; ostheimi meggy; Montmorency; Spanyol meggy.

A fönnebbi névsor fölolvása után megkezdődött az általános tárgyalás. Ennek rendjén:

Lukácsy Sándor: elismeréssel fogadja ugyan a bizottság munkáját, de tapasztalatból tudja, hogy közgazdasági tekintetben akárhány hitvány gyümölcs faj sokkal jövedelmezőbb, a pomologiai tekintetben legkitünőbbeknél. Rajta történt Kecskeméten, hogy egy gazda megizlett vele egy hitvány kis édes almát s véleményét kérdezi róla. „Ezt édes barátom! — felelé — nem érdemes termesztetni; ki kell vágni a fáját“. Jött azonban a gyümölcs kereskedő s ez ellenkezőleg így szolt: A világért sem kell bántani azt a fát, sőt termesztetni kell belőle mentől többet; megveszem én jó áron mind a mi lesz!“ Mert hát egész nagy szállományokat küldözött belőle Oroszországba Pétervárra, hol azt a fajt nagyon szeretik s oly időben érkezvén, mikor ott sem más nyers gyümölcs nincs, drágán megfizetik. A termelő alkalmazkodjék a közönség izléséhez s termesseze azt, a mit leginkább keresnek s legjobban megfizetnek.

A kereskedelemre legfontosabb gyümölcsfajok kiválasztása végett, azt az utat ajánlja, melyet a gyakorlat mesterei, az amerikaiak követtek. Ott ugyanis a kertmívelők legelső congressusára bekértek minden vidékről, minden ott legjobban sikerülő fajból 10—10 darab gyümölcsöt. Ezekből aztán könnyű volt kiválasztani a legelterjedtebb és legjobb fajokat.

Tegyük mi is ugyanezt. Kérjük be a következő vándorgyűlésre az ország különböző vidékeiről, az egyes termelőktől azon fajokat, melyeket ők legjobbaknak tartanak s legnagyobb mennyiségben termesztenek.

Igy kiválaszthatjuk a tenyésztésre legméltóbbakat, nem az elmélet után indulva, hanem a gyakorlatra alapítva véleményünket.

Szabó S. megjegyzi, hogy a szakbizottság által nagyban tenyésztésre ajánlt gyümölcsfajok nemcsak pomologiai tekintetben kitünők, hanem a kereskedésben is meg fogják állani helyöket, mihelyt annyira elterjednek, hogy nagyobb tömegben piacra vihetők lesznek.

Eredeti hazai gyümölcs fajok gyanánt, melyek magról tenyésztve állottak elő s egyes vidékekre nézve fontos kereskedelmi cikkeké váltak, mondhatni csak néhány alma, cseresznye és barack szerepelhet. Főként a körtve és szilva rendkívül számos, nagybecsű válfajai egészen az új idő szülőttei, melyeket csak ezután lehet nálunk meghonosítani, kísérletek által kiválogatván, az itt legjobban sikerülők közül a jók javát. Ezt nem lehetséges egyszerre megteremteni; erre miként a külföldi példák bizonyítják: sok év következetes, kitartó munkája szükséges.

Hogy a vándorgyűlésekre a különböző vidékek gyümölcsfajai beküldessenek: czélszerűnek és szükségesnek tartja, de csak úgy, ha ezek a szakértők előleges bírálatán mentek keresztül, különben nem fognak megbízható alapul szolgálni. E végre ajánlja, hogy a vidéki körök válasszák ki s küldjék be időnként saját vidékük válogatott gyümölcseit a vándor-gyűlések székhelyeire.

Szentgyörgyi Lajos úgy van meggyőződve, hogy csak több idő alatt, ha a vándorgyűlések rendre az ország különböző vidékeit bejárják s ott e tárgy körül nem elszévesztve, futtában dolgoznak (mint itt most) hanem elegendő időt és tanulmányt fordítanak rá, fogjuk megismereni hazai gyümölcsjeinket.

Vályi Elek: a szakbizottság által készített névsort elfogadja és ajánlólag közzé tétetni kéri. Becses kísérleti anyag lesz ez minden vidékre nézve. Más évszakban (nemcsak ősszel) tartandó gyűlések is czélszerűek lesznek, pl. a nyári gyümölcsök megismerhetése végett.

Szeremlei Lajos; úgy van meggyőződve, hogyha most a hazánkban legelterjedtebb gyümölcs fajokat kérnék be a vándorgyűlésekre: vaczkor lenne közte a legtöbb. Nem a legtöbb helyről beérkezendő fajok lennének a legjobbak, mert sok helyt a nemes gyümölcs tenyésztést csak ezután kell megteremteni. Fogadjuk el a felolvasott névsort, ezzel jövő fejlődésünk sikerét biztosítjuk.

— A közgyűlés ebben állapotott meg: „Felkérjük és utasítjuk vidéki köreinket, hogy saját vidékük legjobb, legtermékenyebb és legkeresettebb gyümölcsfajait válasszák ki, állapítsák meg s a mennyiben lehetséges, küldjék a kertészeti egyesület évi vándorgyűlésére. A nagyban tenyésztésre jelen közgyűlésen elfogadott névsort ajánljuk a közönség figyelmébe s nagyobb szakintézeteknek, közkerteknek, községi faiskoláknak kipróbálásra.”

Szabó Sámuel.

A vadászati adó és a ragadozó állatok.

A múlt évben novemberben itt, a havasi vidék daczára, annyira kedvező időjárásunk volt, hogy a marhák úgy lent a községek mellett, valamint az erdőkben, sőt a havasokon is szabadon legelhettek; ez évben november 4-ike óta folytonos esőzés és havazás állott be s vagy 30 centiméternyi hóréteg képződvén, három nap óta a tél 6—9 fok R. hideg mellett beköszöntött.

E téli idő beállta és a mindenütt szemléltető csoportos farkasnyomok igen élénken és leverőleg emlékeztetnek bennünket azon igen tetemes károokra, melyeket e vidéken a ragadozó állatok: medvék és különösen farkasok előidéznek; mert téli időben utóbbiak a községekben mindennapos látogatók.

E havasos vidéken, a szántóföldek csekély kiterjedése miatt, a nép főleg marhatenyésztésre van utalva; ez a község határán, de főleg az erdőségeken és havasokon üzetvén. Hogy a havasi legeltetésnél nyáron át 10—20 darab marha egy napon a farkasok által elpusztítatik, ez épen nem tartozik a ritka események közé, sőt ez évben két helyen az ökor- és juhcsordákat a havasi erdőségből és nyári legeltetésről tényleg elhajtani kellett, mert a medvék és farkasok a legeltetést a szó teljes értelmében lehetetlenné tették. Máyer és Uj-Rodua, valamint más községekben az egész éven át nem mult el egy hét, hogy a község közelében ne okoztatott volna a farkasok és medvék által tetemes kár, sőt a múlt években, mint tudva van, több ember a vidéken a farkasok áldozatául esett és szomorú tény az, hogy évről-évre a ragadozó állatok terjedése tetemes arányt mutat, bizonyításu közlöm itt a rodnai járás szolgabírói hivatala részéről nyert adatokat, melyek szerint ezen évben ragadozó állatok által elpusztított:

ló és csikó	56	darab,	pénzérték —	2500	frt.
ökor és tehén	65	„	„	— 3900	„
juh és kecske	420	„	„	— 1260	„
sertős	40	„	„	— 200	„
Összesen				7.860	frt.

a be nem jelentett pusztítások pedig aligha ezen összeget még túl is haladják.

Ennek egyedüli, vagy legalább fő oka: a vadászati és fegyveradó, mely az erdélyi országrész havasos vidékeire és lakosaira oly feltétlenül nem alkalmazható, mint tán Magyarországon, hol általában véve lényegesen eltérő viszonyok uralkodnak.

De maga a vadászat igazi érdeke is ezen törvény által inkább vesztett, mint nyert, mit nem követné tényekkel bizonyíthatunk. A mi havasos vidékünkben a népség legnagyobb része, fiatal korától kezdve, a vadászathoz önvédelem tekintetéből szokott; a többnyire szegény nép mostmár a törvény szabta tulságos vadászati és fegyveradót meg nem bírja, de megrögzött vadászati szenvedélyének és az ebből elérhető megszokott nyerészkedési vágyának nem állhat ellene és így ezen rengeteg, csak ezen járásban 13négyzet mért földre terjedő, sok helyt alig járható, — tehát csend- „vagy pénzügyi“ örök által sohasem látogatható — erdőségekben rejti el fegyvereit és ott kénye-kedve szerint, tekintet nélkül a téli időre vadász özekeket, nyulakat, császármadarakat, fajdyúkot, süket fajdot, nyestet, rokát s a f. és ezeket csekély áron titkosan eladja, mert erre mindig talál vevőket; a jogosult vadászra nézve tehát, kifegyver- és vadászati adót, sőt vadászati bérletet is fizet, ezáltal a vadászat tökéletesen értéktelenné válik, mert annyi költség és fáradság után csak is azon csekély vad-árakat érheti el, melyeket az orgazdai vadvevők az orvvadászoknak szabnak, a mulatsághból vadászó pedig a számos farkas miatt még a köz-

ség közelében sem vadászhat a nélkül, hogy sok költséggel és fáradsággal megszerzett kopóit a farkasok által a maga szeme előtt ne lássa elpusztítani, mit a mult évben nem csak magam, hanem mások is igen keserűen tapasztaltak.

Hajtó vadászat által a farkasokat ezen meredek kősziklás, havasos erdőségekben elpusztítani merő lehetetlenség; a mult évben néhány lelkes vadász által megkísértett kiirtási módszer Strychnin által, azért bizonyult elenyészőnek, mert ezen járás terjedelmes rengeteg erdőkkel nemcsak a szomszédos erdélyi részekkel, hanem Mármaros, Bukovina, sőt Lengyel és Oroszországgal is szoros összefüggésben áll a honnan ezen ragadozó állatok csoportosan bevándorolnak, de miután a ragadozó állatok elpusztítására ezelőtt kitűzött jutalmak beszüntetve vannak, a pusztítás általi fáradság, kockázat és a költség semmivel sem kárpótoltatván, nem csuda, hogy az ebbéli buzgalom annál is inkább megszűnik, mert tudvalevőleg a Strychnin által elejtett állatok bőrei a szőrt elhullatván, csak nagyon csekély árral értékesíthetők.

Igy tehát a vadászat e vidéken a jelenlegi vadász és fegyver adó által a szó teljes értelmében a jogosultultra nézve elkésztető, a szegényre nézve pedig, ki ezt ily kedvező körülmények között föl nem hagyja csak is a demoralisatióra vezető tény.

A ki e vidéket és a számtalan hasonló erdélyrészi vidéket csak némileg ismeri, igen jól tudja, hogy számos gazda távol a községtől az erdő közepén vagy közelében lakik, ezekre nézve a vadászat nem luxus, hanem önvédelem; a farkasok jelenlegi túlkiterjedésénél pedig már e vidéken téli időben minden gyalog utazóra nézve a fegyverkezés mellőzhetlen; de tekintve túlfelől azt, hogy a rodnai járásban, hol a ragadozók által a gazdasági haszonállatokra évenként átlagosan legalább tíz ezer forintnyi kár van, — vadászati és fegyveradóban pedig évenként csak is 112 frt. mond: **E g y s z á z t i z e n k é t f o r i n t g y ű l b e,** — úgy kétségen kívül igen könnyen megítélhető, valjon a vadászat, vagy pedig tán inkább a túlságosan magas vadászati és fegyver adó mondható-e — gazdasági viszonyaink és általános szegénységünknel fogva, — igen tetemes és érzékeny luxusnak; mert az már tagadhatatlan tény, hogy ezen adó nélkül több fegyvert lehetne nyíltan tartani, mi által a ragadozó állatok elterjedése, de a marhákon okozott kár is igen tetemesen korlátozható volna.

A luxus adó fölötti viták szőnyegen lévén, úgy az egyes gazdák, valamint a gazd. egyletek ily tények előadása által kötelezvék ezen igen szomorú állapotot megvilágítani, mert nem szabad addig várnunk, míg a ragadozó állatok még nagyobb elterjedése és azoknak még tetemesebb kára által azon már jelenleg is itt ott táplált meggyőződésre „miserint csak is ezen vadászati és fegyver adó megszüntetése vagy tetemes lejjebb szállítása által lehet ezen segíteni“, nagy későre jussunk el! Kérlelhetlen bírák itt a számok: 112 frt. bevétel, 10,000 forint kárral áll egy szolgabírói járásban szemben és kétségtelen, hogy ezen igen szomorú aránytalanság Erdély más járaisaiban is előfordul; de továbbá arányban áll-e ezen 112 frt bevétel azon

idővesztéssel is, melyre e törvény folytán járásbiróságok, csend és „pénzügyi“ örök utalvák, nem mulasztanak-e ez által e közegek egyéb sokkalta lényegesebb horderejű ügyeket?

Legnagyobb magyarunk: gróf Széchenyi István egyik igen nevezetes röpiratában Bach ministernek nagyon helyesen azt mondta, „hogy a törvényhozásban nem lehet mindent egy kaptafára szabni“ úgy állunk mi a havasos Erdélyben, Magyarországnak legnagyobb részével, kivált alföldjével és dombos részeivel szemben, ezekben aránylag kevés hegység és erdő, nálunk majd mindenütt meredek erdős havasok és így az annyira eltérő viszonyoknál fogva a vadászati törvény egyformasága az erdélyi országrész érdekeire nézve legalább nem lehet megnyugtató. —

Ó-Radna, 1879. november 19-én.

M.

Pávai Vajna Elek vándorgyűlési indítványai.

(Vége.)

VII.

Indítvány a cselédtörvény módosítása iránt:

Miután három évi tapasztalat bizonyítja, hogy az 1876. évi április 3-án szentesített a cseléd és gazda közötti viszony szabályozásáról a gazdasági munkások és napszamosokról szóló XIII-dik t. cz. nem a mi országrészünk jelzett személyeinek alantos erkölcsi és kötelességfogalmi állásához mért; miután évtizedekre még a humánus törvényhozói intézkedéseket ezen nép osztályrész nem akarja felfogni és elsajátítani s ez által csak a földmivelés és nemzetgazdaság szenved, különösen pedig a földbirtokosok kétszerezett, sőt többszörözött költségezésnek vannak kitéve, a mi a mezei termény tenyésztését, bétakarítását stb. szinte értékén felüli kiadásokra hágtatja;

miután a cselédtörvény 46. és 47. §§-ai a költekedő cselédjeit és napszamosait tartó és fizető gazdának még a családi és házi fenytést sem engedi meg és akár hányszor megtörténik, hogy egy rakoncátlan, részeg, tanulni és okulni, valamint engedelmeskedni nem akaró, a legnagyobb és sürgősebb munka idején dolgozni nem akaró munkás, ökrös, vagy lófogattal járó béres és kocsisnak a szorongatott és felindult tulajdonos, vagy megbizottja által, a kérések és intések nem használván, hirtelenében adott pof, vagy pálcza ütéstért felpanaszoltatva a dögcseléd és munkás által, nemcsak többször kell a járásbirósághoz járni, szegődményesnek és munkásnak drága napokat veszteni, hanem a károsított gazda pénzel vagy tömlő-czözéssel büntetettik;

miután a cselédtörvény humánus szabályai, különösen pedig a cselédek szökését, nyári szorgosabb munka idején a nagyobb napszám bér ürügye alatt, távozásukat korlátozó 57. 58. 84. 27. 88. §§-sok nem fogantatottak és épen ezért szegődményes cselédek, akárhányszor az éhezéstől és legnagyobb nyomortól előre fizetés mellett megmentett munkások, napszamosok a legnagyobb munkaidején gazdáiktól, községeikből elszöknek, távoli vidékekre és városokba eltávoznak és megkeresésekre is akár hány hivatal és községi előljá-

ró, az ilyen szökevények és kóborlók letartoztatásukra és illetőségi helyeikre vissza kísértetésük végett semmi intézkedést nem tesznek ;

Miután a cselédtörvény 115. §-sa a) pontja alatt a megyei területekre nézve meghatározott a cseléd és napszámos viszonyból eredő áthágások megtorlására rendelt szolgabíró rendszerint a községekben hónapok teltével sem jelentik meg s épen ezért a tett hevében mellőzhetetlen megtorlás nem esz-közölhető, hanem a szolgabíróhoz kell panaszra járni, a rest és dolgot nem szerető, vagy gazdáját boszantani kívánó, rendszerint fizetésképtelen cseléd és napszámos óhajta, az idővesz-tegetés és dologtalanság segítetik elő ;

miután mindezeknek röviden előbocsátásával, köztudat az, hogy az erdélyi földbirtokos terhelteisein, elnyomatásain és eddigi panaszainak sok részben figyelmen kívül hagyott so-kaságán, a nemzetgazdász, az országos és községi terhek könnyebb hordozhatása s a számtalan terhelteiseknek bár részben a magas kormány elé juttatása érdekében mellőzhetet-len azoknak tenni és munkálni, a kik viszonyainkat tapasztalatból ismerik és tudják ; a nélkül, hogy az előlirt 13-ik t. cz. alkal-mas, vagy alkalmatlan volta ez idő szerént kimondatnék ; mélt-óztassék az Erdélyi gazdák vándorgyűlése alapos megfontolás és megvitatás után határozatilag kimondani, hogy :

1. §.

A földmivelő tulajdonos, vagy ennek megbizottja, nehéz testi sértést nem okozó, e szerint nem minősíthető, házi és csa-ládi fenyegetéssel, a tanácsainak és figyelmeztetéseinek ellen-szegűlő, dologtalan, kötelezettségét és munkáját, egészben, vagy részben, teljesíteni nem kívánó és nem akaró cselédjét és nap-számosát, illetheti, büntetheti, vagy ha ő azt tenni nem akarja és erre az illetékes községi falusbírot felhívja, ez azt felelőség terhe alatt teljesíteni tartozik ; a cseléd vagy napszámos köte-les lévén kötelezettségét, azután is pontosan és azonnal telje-síteni, a különben a cselédtörvény 57. 89. és 106. §§-aiban elő-szabott kártérítése büntetések terhe alatt.

2. §.

Aprilis első napján kezdőleg deczember első napjáig a napszámos és cselédosztályhoz tartozó néposztálynak 15 éve-seken kezdve lévő tagjai, illető községeik előljárói és körjegyz-ői által kiadott és aláírt, 8 napról 8 napra 6 mértföldnyi tá-volságra csak kiadható „közlekedési“ jegy nélkül községeikből el nem távoznak, az ilyen jegyeket kötelesek az ilyen járó-kezők, ugy tartózkodási helyök, községi vagy városi illetékes előljáróságánál beadni, a mely azokat lajstromba veszi és 8 nap elteltével az illetőket illetékes helyeikre visszautasítja.

3. §.

Kötelezettek a községi és városi előljárók az ilyen köz-lekedési jegyeket és használóikat pontosan nyilvántartani s ugy a határidőn tul, valamint jegynélkül mulatókat, azonnal-községeikből és annak határáról kiutasítani — ezek költségén illetőségi helyeikre toloncoztatni.

4. §.

A községi és városi előljárók ; valamint járási és megyei közigazgatási hatóságok kötelesek azon esetre, ha a földbirtok-

kosok, földmivelők s bármely cselédtartó és napszámosok által munkálók írásban vagy szóval megkerestetnek, felkérletnek szöke-vény cselédek vagy napszámosok felkerestetése és visszaküldé-sére ; a kérésnek, felhívásnak, azonnal eleget tenni és 48 órák alatt a kérelmest eljárása eredményéről 10 frt. büntetés terhe alatt értesíteni.

5. §.

A gazda és cseléd, vagy napszámosok közti viszálykodá-sok panaszai felvételére és 24 óra alatt az illető szolgabíróhoz terjesztésére, minden körjegyző kötelezett 20 frt. büntetés ter-he alatt.

6. §.

Minden a cselédnek állítólagosan méltatlanul, vagy tény-legesen is a gazda által történhető sértése esetében az első-biroságot gyakorolja a járási szolgabíró s csak ha ez talál bün-esetre alkalmas tettet, teszi át az ilyen különben a körjegyző által felvenni kellett büntényi esetet az illetékes kir. járásbíro-sághoz.

7. §.

A cselédtörvényt és jelen szabályokat köteles a szolga-bíró, vagy arra megbizható alkalmas segéde a cselédek és nap-számosoknak alkalmas időben és minden évben felolvasni és megmagyarázni s ez által ezek tudását eszközölni.

Tanácskozás és megállítás után, méltóztassék a tisztelt vándorgyűlés, vagy maga, vagy pedig a gazd. egyletet meg-bizva, a m. kir. belügyi és földmivelési,- ipar- és kereske-delmi minister urakat, ezen mellőzhetetlen szabályok mielőbbi alkalmazásukra és kiadásukra feliratilag tisztelettel meg-kérni. —

* * *

Vándorgyűlés meggyőződven, hogy ezen indítványokban oly fontos és életbevágó kér-désekkel áll szemben, melyeket ily rövid idő alatt és oly nagy számu gyülekezeten elin-tézni nem lehet, felkérni határozta az erdélyi gazdasági egyletet, hogy a t. indítványozó meghívásával ezen indítványokat alaposan tárgyalni és még ezen év folytán az illeté-kes ministeriumokhoz felterjeszteni szives-kedjék. —

A szentgericzei szüretéről.

Marosmegyének e kitünő bortermő helységében október 17-én kezdődött a szüret. Mennyiség tekintetében igen jó eredményt adott ; minőség tekintetében közepes az eredmény. A must a Wagner féle próbával 12—14 fokos volt. Ritkán le-hetett 15 fokost is látni, de nagyon keveset az ugyan fenn való szőlőkben. Csudálatos, hogy a sok asszu szőlő-termés mellett is a must nem ütötte meg a próbát. Okát abban látom, mert a ko-rábban érő szőlők kihatásukkor nem voltak épen tökéletes-ségre menve, milyen például a kövér szőlő is. A többiek közül igen sok az októberi vad hideg miatt nem tudott megérni s így az asszuszőlő nem elég jó, sem a közönséges közül igen sok

elég érett nem lévén, a cukor tartalom nem fejlődhetett eléggé. Tisztes asztali bor lesz, de valami speciális, állandó bora nem számíthatni.

Borvevő rendkívül sok jelentkezett, híres bortermésre lévén kilátás; sokan azonban, kik nagyobb mennyiségben akartak venni, odább mentek, nem mervén a 12—13 fokost beszűrni.

A must ára 90 kr és 1 frt volt, természetesen a minőség szerint.

T. Á.

Vándorgyűlési utóhangok.

— Az erdélyi gazdák V. vándorgyűlését intéző bizottság f. hó 19-én gyűlést tartott, melyen a többek között a cselédjutalmazások állapították meg. E szerint az első díjt, 30 frtot Seethal Ferencz kocsisa Jakab Dániel nyerte 42 évi hű és becsületes szolgálataért, a második jutalmat, 20 frtot Szentkatolnai özv. Cseh Ignácné béres bírása Dudás János kapta 37 évi hű szolgálataért; a harmadik díjban, 10 frtban Málnási Antalné kocsisa Barabás József részesült 17 évi becsületes szolgálataért. — A nőcselédék közül az első jutalmat, 25 frtot Györgybiró Bénéám-né cseléde Buzsi Mária nyerte 30 évi lelkiismeretes szolgálataért, a második jutalmat, 15 frtot czofalvi Csia Gergely cseléde Bede Trézsi kapta meg 21 esztendőn át tanusított becsületes magaviseletéért. — Ugyanezen bizottsági gyűlésen Bogdán Arthur pénztárnok számadása is felolvastatott. Az összes bevétel a kiállításból tett 687 frt. 23 kr; ebből kiadás volt 288 frt. 86 kr. maradt 398 frt. 37 kr. Ezen összegbe nincs beszámítva a megyei tanulmányi alapból megszavazott 300 frt, mely érintetlenül visszaadtni határozottatott a bizottság hálás köszönete mellett. A pénztár javára fennmaradt, fentebb kimutatott 398 frt. 37 krból „Első székely szövő gyár“-féle részvények vásárlatnak a Háromszéken felállítandó gazdasági egyesület javára annak czime alatt.

(N.)

Hogy lehet megvédeni a szivatós kútat a befagyástól?

Mindenki előtt ismeretes, hogy a szivatós kútat, ha beköszönt a tél, szintén jó meleg ruhával kell ellátni, hogy be ne fagyjanak. E végett rendszeren szalma kötéllel fonják azt körül jó erősen és tömötten; azonban ez nemcsak igen alkalmatlan, de a célznak sem mindig felel meg tökéletesen. — Sokkal czélszerűbb ennél a következő eljárás: A kútat körül vesszük egy jól összeillesztett deszkaburokkal s ezen belül 4 vagy 5 mintegy 5 cm. átmérőjű lyukat furunk a kútat borító földébe. Ezeket a lyukakat át fölszáll és folytonosan kiáramlik a föld belső melege a kútat körülvevő deszkaburokba s ezáltal megóvjaa a kútat a befagyástól. Ügyelni kell azonban arra, hogy a deszkaköpeny alá be ne fuhasson a hideg szél, be ne tódulhasson a külső hideg levegő s e mellett a kútat borító föld is jó erősen és lehetőleg légmentesen legyen elhelyezve, mert különben a belső meleg levegő kiáramlik a szabadba.

Értesítés a ragályos és járványos állati betegségekről 1879. nov. 22-ig.

M e g y e	K ö z s é g	Az állatok faja és darabszáma	A kór megnevezése	Elhullt vagy gyógykezeltek
Hunyad	Vulkán	1 szarvasm.	lépfene	elhullott

Horvát Szlavonországban uralg a marhavész 12 községben. A horvát-szlavon katonai határörvidéken szintén uralg a marhavész 13 községben.

Magyarország területe marhavészmentes.

Könyvismertetés.

Gazdasági zsepnaptár 1880-ra XX. évfolyam, szerkesztő tulajdonos Kodolányi Antal. Ára 2 frt.

A már megszokott szívesen látott vendég most is beköszöntött, magával hozva a még csak három éves kísérőt a „Magyar gazdák évkönyvét“ is.

Első benne egy pályadíjat nyert értekezés: „Ész, munka, takarékoság nélkül sinlik a gazdaság“ Gaborjáni Szentmiklósy Sámuel veterán gazd. írónktól, mely magvas munkát t. olvasóink szíves figyelmébe ajánljuk. Továbbá mint önálló cikkeket elismeréssel említjük a Molnár, Szeniczey, Hensch, Bálintfy és Villási urakét és végre a dús gazdasági lapszemlét, vagyis a legujabban felmerült elvek, tapasztalatok, kísérletek és ezek eredményeinek elősorolását.

Mindezeknél fogva melegen ajánljuk e naptár megszerzését.

— f.

Vidéki gazdasági tudósítások.

Felső-Rákos, 1879. nov. 18.

Hosszas száraz ősztünk után — melyben a vetésen kezdve minden őszi munkánkat kényelmesen elvégeztük — ma szélvisszel vegyült erős havazás állott be. Iszonyu hófúvások lettek. Vetésünk ki kelt ugyan, de nem mondhatom elég szépnek, mivel növekedésére sem elég hosszú, sem elég jó idő nem volt. E mellett az egerek sok pusztítást tettek benne, mik ha a tél rájuk valami veszedelmet nem hoz, tavasszal minden veteményeinket tönkre teszik. Általában így uralkodnak az egész vidéken.

Állataink egészségesek és még juhaink megmaradásához is reményünk van. Sertéseink a község szép erdején levő bő cseremakon jól meghiztak s ha az őrjási hó meg nem lepi, még tovább is hizhattak volna. Így is télen át a rideg sertések fognak élödni rajta.

Gabonaárunk meglehetősen emelkedik. Törökbuza 4 frt, elegy 5—6 frt, tiszta buza 7—8 forint közt váltakozik; zab folytonos emelkedéssel 2 frt 70 krig ment hectoliterenként. —

Török Áron.

Üzleti heti szemle.

(A „Pesther Lloyd“ nyomán.)

Gabona és gyapjupiacz Budapest, nov. 15—nov. 22-ig. 1879.

Buza lanyha üzlet gyengén tartott árakkal; forgalom 50,000 metermázsa, ár 14 frt.

Rozs gyenge üzlet, forgalom 3000 metermázsa, ár 9.70 forint.

Árpa takarmányra keresett, forgalom 2000 metermáza, ár: takarmányárpa 7·80 frt, seres árpa kereslet nélkül.

Zab élénk üzlet, forgalom 12,000 metermáza, ár 7·50 frt.

Törökbuza közepes üzlet, forgalom 12,000 metermáza, ár 7·90 frt.

Repcze drága árak miatt csekély üzlet, forgalom 1500 metermáza, ára a közepesnek 11 frt.

Gyapju árai kevéssel magasabbak mint a novemberi vásárok. Eladatott 500 metermáza középfinom fésűs 78—82 frt, 200 metermáza homoki gyapju 54—55 frt, 80 metermáza nyári gyapju 73—75 frt, 60 metermáza macedoniai bárány gyapju 49—50 frt. (Árak per 56 kilogram.) Gyárilag mosott gyapjuból eladatott mintegy 15,400 kilo per 1·75—2·65 frt kilója.

G a b o n a - á r a k :

minimum és maximum:	Budapest nov. 22.	Bécs nov. 22.
Buza	13·20—14·75 frt	12·75—15·30 frt
Rozs	9·85—10·00 frt	10·30—11·75 frt
Árpa, takarmány	7·20—7·60 frt	— — —
Árpa, szeszfőzésre	7·90—8·30 frt	9·00—10·70 frt
Árpa, seres	8·60—10·50 frt	10·70—11·80 frt
Zab	7·30—7·60 frt	7·50—8·15 frt
Repcze	10·50—11·00 frt	12·00—13·50 frt
Törökbuza	7·70—7·85 frt	7·80—8·40 frt

Budapesti marhavásár nov. hó 20-án 1879. Összes felhajtás 1984 db nagy- és 3108 db apró marha. Ebből eladatott: 97 drb. bika, 561 drb. ökör, 927 drb. vágó tehén, 240 drb. fejőstehén, 182 drb. bival, 299 drb. borju, 2899 drb. juh. — Árak: bika darabonként 90—146 frt, ökör páronként 200—309 frt, vágó tehén páronként 130—245 frt, fejős tehén darabonként 85—207 frt, bival páronként 155—230 frt, borju darabonként 18—40 frt, juh páronként 7—14 frt. Hús-árak 100 kilonként: ökörhús 48—52 frt, tehénhús 46—50 frt, borjuhús 80—110 frt, bivalhús 41—45 frt.

Bécsi marhavásár nov. hó 17-én. Összes felhajtás 2637 darab és pedig 1629 drb. magyar, 722 drb. lengyel és 286 drb. német fajta, melyből 2416 drb. ökör, 161 drb. tehén, 40 drb. bika és 20 drb. bival. Árak 100 kilonként: magyar hizó 54—60 frt, lengyel 54—61 frt, német 55—61 frt, tehén 48—54 frt, bika 48—51 frt, bival 46—47 frt. Lábán darabonként 65—210 frtot fizettek.

Kőbányai sertésvásár nov. 21-én: (Az első magyar sertésbizalmi részvénytársaság jelentése.) Az emelkedő zsir árak folytán nehéz fajták keresettebbek lettek, rövid idő alatti szállításra jegyzett árakon felül fizettettek, ellenben könnyű áru szükségleten túl lévén a piacon, árban csökkent. Gömörmegyéből felhajtott körülbelül 1000 drb makkosertés kevés figyelemben részesült; mert csekély minőségüknel fogva, a téli hízást a magas eleségárak mellett nem fizetik ki, ezek eladattak 16—28 krral klgrként élősuty szerint, 4% engedménnyel. Ezek oly árak, melyek a kőbányai piacon már régi idő óta nem jegyzettek.

Jegyzett árak: magyar nehéz 44½—45½ kr, középnehéz 45½ kr, vidéki sertés 48—41½ kr, szerb 40—42 kr, oláh 39½—42 kr, tüskés 38½—39¼ kr. klgr. tisztasuly.

Eleség árak: tengeri 7·80 frt., árpa 8 frt, városi raktárban átvéve. Helyi állomány: november 14-én maradt 58610 drb. Felhajtás: alvidékről 5080 drb. Erdélyből 590 drb. Szerbiából 1050 drb. Romániából 2370 drb., Magyar északi vasutal „makkosertés 1000 db. Vidékről 40 drb., összesen 10740 db Elhajtás: Felvidékre 170 drb., Bécsbe (m. héten 1303 drb.) 4240 drb., Csehországba 1070 drb., Bodenbachon át 2400 drb., Rutkán át 1000 drb., Mainz és Stuttgartba 770 drb., Összekötő vasutal Győrbe 800 drb., budapesti fogyasztás 3020 drb., külterki fogyasztás és szalonnakészítők 220 drb., Összesen 13690 darab. Marad állomány 55660 darab. A részvénytársaságokban 8240 drb. van elhelyezve.

Bécsi sertésvásár november 18-án. Összes felhajtás 4907 darab és pedig 1249 drb. nehéz, 1378 drb. középnehéz és 2280 drb. süldő; melyből 1168 drb. magyar, 2280 drb. orosz-lengyel, 1270 drb. szerb és 189 drb. oláh fajta. Árak 100 kilonként: nehéz 40—41 frt, középnehéz 38—39 frt, süldő 30—38 frt, szalonna és zsir 54—56 frt.

Berlini vásár nov. 17. Sertés felhajtás 8536 drb. Árak: mecklenburgi 47—48 mrk, oroszok 37—40 mrk, magyar 45 mrk.

Drezdai vásár nov. 17. A piacon 646 drb. vidéki és 600 drb. magyar sertés volt, az első 48—55, utóbbiak 45—48 filléren keltek el ½ klgrként.

Disznózsir üzlet és forgalom élénk, kész áru hordóval együtt 55½—56½ frt, november-december havi kötésben hordó nélkül 53—54 forint.

Szalonna csekély kereslet miatt tartózkodó, vidéki szalonna 45—46 frt, városi áru 48—49 frt, füstölt szalonna 52—54 frt.

Felelős szerkesztő: GAMAUF VILMOS.

Hirdetések.

Pénz-kölcsönök

a birodalom bármely részében telekkönyvezett földbirtokra 1000 frttól kezdve bármily magas összegig, 5 vagy 6% kamat mellett törlesztésre és 4000 frton felülieket még előnyösebb feltételek mellett gyorsan eszközölk.

Bekebelezett terhek kifizetését szintén eszközölöm.

Bővebb felvilágosítással készséggel szolgál

(2.) (47—52.)

Hat. engedélyezett

„Ipar- és kereskedelmi ügynöki iroda“.

Kolozsvárt, Páris-utca 19-ik sz. sajtátház.

Értekezhetni posta útján, vagy személyesen naponta d. u. 1—4 óráig.

WALSER FERENCZ

gazdasági gép- és eszközlaktára

Kolozsvárt, bel-monostorutcza 12. szám,

ajánlja a legjobb szerkezetű s gyári áron adott következő gépek- és eszközöket:

Cséplőgépek, fa- és vasalazaton, kézi erőre, járgányra vagy gőzerőre. **Járgányok**, fekvő és álló szerkezettel. **Trieurök**, eredeti Mayer-féle, melyek a konkolyt, bükkönyt, zabot stb. tökéletesen kiválasztják. **Szelelő és választó rosták**, különféle **Répvágók**, **szecskavágók**, **darálók és zúzó**k, különféle **Bor-sajtók**, legujabb szerkezetűek. **Vidats-ekék** és különféle **boronák**. **Török-buzamorzsolók**.

Azonkívül ajánlja előnyösen ismert **tűzfecskendőit**, gazdagon felszerelt **tűzoltó szer-tárát** és mindenféle vasszerkezetű házi és kerti **kútakat**.

Javító műhelyem az elősoroltaknak gyors és pontos javítását jutányosan elvállalja.

(15)

(19—23)

Piaczi árak.

A heti vásár		Egy hectoliter (=70 kupa)						100 kilo		1 köbméter	1 kilo
helye	napja	tisza buza	alegy buza	rozs	árpa	zab	törökbuza	széna	szalma	tűzifa	marhahús
á r a k r a j c z á r o k b a n											
Beszterce		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Brassó		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Csik-Szereda		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Décs		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Déva		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Erzsébetváros		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fogarás		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
K.-Fehérvár		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sz.-Sz.-Miklós	nov. 15	900	800	500	450	520	500	170	30	—	30
Kolozsvár	nov. 20	950	—	550	—	283	430	160	140	350	44
N.-Vásárhely		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nagy-Enyed		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
N.-Szében	nov. 21	900	770	530	460	310	440	180	100	350	42—46
Segesvár		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sz.-Sz.-György		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Szamosújvár		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sz.-Régen	nov. 20	900	675	625	562	250	406	150	60	240	36
Sz.-Údvárhely	nov. 18	900	650	500	—	275	450	180	40	220	36
Terda		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
V.-Hunyad		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Mellékletek

100 darabonként 1 forint 40 kr-ával számítottak.

A hirdetés szövegét a t. megrendelők minden külön díj nélkül tet-szés szerint akárhányszor változtathatják.

Az „Erdélyi gazda” hirdetési díjszabályzata.

A kívánt tér megnevezése	1 1-3 4-6 1-12 1-18 1-24 1-30 1-36 1-42 1-52										
	széri hirdetésnél										
	fizetendő forint										
15/16 v. egész oldal	7	20	35	65	95	120	140	160	180	210	
5/16 v. fél „	4	10	18	33	48	60	70	80	90	105	
4/16 v. negyed „	3	6	9	17	24	30	35	40	45	53	
2/16 v. nyolczad oldal	2	3	5	9	12	15	18	20	23	27	
1/16 v. tizenhatod „	1	2	3	5	6	8	9	10	12	14	

Ezenkívül 30 kr. bélyegdíj annyiszor, a hányszor a hirdetés megjelenik.

Egyletünk t. tagjai és

lapunk t. előfizetői

25% vagyis egy negyedrészt engedményben részesülnek, ha hirdetésük beküldésekor tagsági vagy előfizetői minőségükre hivatkoznak.